

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

КАФЕДРА ФІЛОСОФСЬКИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ НАУК

«ІСТОРІЯ І КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»

**Методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення
навчальної дисципліни здобувачами першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура»**

УДК 930.85(477)

Розглянуто і схвалено
методичною комісією університету
(протокол № 2 від 24.10.2022 р.)

Укладач: Ордіна Л. Л. кандидат пед. наук.

Історія і культура України: методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура» / уклад. Л. Л. Ордіна. - Біла Церква: БНАУ, 2022. - 40 с.

Методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Історія і культура України» призначені для надання допомоги здобувачам першого рівня вищої освіти спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура» під час практичної та самостійної підготовки, вивчення теоретичних положень і вирішення практичних завдань цієї дисципліни.

Рецензент: Юхименко П. І., д-р екон. наук, професор

Зміст

Вступ	4
1 Очікувані результати навчання	5
2 Зміст навчальної дисципліни	5
3 Завдання до практичних занять та самостійної підготовки	8
3.1 Практичне заняття 1.	10
3.2 Практичне заняття 2.	12
3.3 Практичне заняття 3.	15
3.4 Практичне заняття 4.	18
3.5 Практичне заняття 5.	20
3.6 Практичне заняття 6.	23
3.7 Практичні заняття 7.	25
4. Завдання для самостійної роботи	29
5. Питання для підсумкового контролю	37
6. Список рекомендованих джерел	39

Вступ

Навчальна дисципліна «Історія і культура України» у вищій школі належить до циклу гуманітарних загальноосвітніх дисциплін, дає уявлення про етапи історичного розвитку, забезпечує розуміння зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей, формує світогляд, а також розширює та доповнює змістом українознавчі, філософські, політологічні, релігієзнавчі знання студентів. Ця навчальна дисципліна не лише надає студентам системні знання історичного минулого українського народу та розуміння самобутньої особливості української культури, але й сприяє формуванню національної свідомості, державницької позиції та громадянської активності.

Мета навчальної дисципліни полягає в розкритті закономірностей та особливостей політичного, економічного, соціального та культурного розвитку України, її відносин з іншими державами та народами; ознайомленні студентів з основами сучасних підходів до історії національної культури, процесами її історичного розвитку та найбільш значними здобутками, формування системи знань про історичну та соціально-економічну обумовленість художньо-культурологічних процесів в Україні з найдавніших часів до початку ХХІ ст., розуміння пріоритетності таких знань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати предмет, зміст і завдання «Історії і культура України», як навчальної дисципліни, важливі теоретичні засади курсу та сучасний (основний) понятійний апарат; загальновідомих представників у різних галузях культуротворчої діяльності, чий програмні твори стали національним надбанням України; сутність феномену української культури як ключової сфери суспільної свідомості; знати основні праці вітчизняних і зарубіжних істориків, присвячені актуальним проблемам історії та культури України.

вміти трактувати культурні процеси розвитку української нації на зрізі основних епох; на основі визначення закономірностей стилістики мистецьких мов аналізувати український етнонаціональний простір; характеризувати нові тенденції в розвитку і функціонуванні української культури на основі їх співставлення із світовими; в умовах полі вимірності культури застосовувати методологічні засади аналізу культурних явищ у повсякденній практиці для вироблення лінії особистої поведінки; на основі методів наукового пошуку опанувати новітні історичні концепції, оволодіти сучасними методами історичного пізнання, історичним термінологічно понятійним апаратом; зрозуміти сутність, природу та генезис історичних явищ, вміти здійснювати їх аналіз та узагальнення, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і процесів; виважено оцінювати роль суб'єктивних і об'єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах вітчизняної історії.

формулювати висновки за результатами проведеного аналізу.

1. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувача вищої освіти формуються наступні результати навчання:

Результат навчання за спеціальністю «Водні біоресурси та аквакультура» відповідно до освітньо-професійної програми	Результат навчання, який забезпечує дисципліна
ПРН-2. Знати історію України та її культуру, процеси незалежності, територіальну цілісність та демократичний устрій України.	РН-2.1. Уміти оцінювати роль суб'єктивних і об'єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах української історії і культури, формулювати висновки за результатами проведеного аналізу. РН-2.2. Уміти виявляти повагу до історичного минулого та міжкультурності.
ПРН-6. Використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності.	РН-6.1. Уміти демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі соціокультурних, етичних міркувань (мотивів). РН-6.2. Уміти зберігати історичні та культурні надбання українського народу, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства.
ПРН-11. Знати основні історичні етапи розвитку предметної області досліджень.	РН-11.1. Уміти застосовувати знання з історії і культури України як загально методичну базу в предметній області досліджень. РН-11.2. Уміти аналізувати історичні та культурні явища у повсякденній практиці для вироблення лінії особистої поведінки.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти навчальної дисципліни «Історія і культура України». Українські землі в давнину.

Тема 1.1. Історія і культура України як наука. Предмет, завдання, методи та джерела вивчення історії України та української культури. Кіммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Етногенез слов'ян. Передумови утворення східнослов'янської держави та теорії її походження.

Тема 1.2. Київська Русь. Литовсько-польська доба в українській історії (XIV - XVI ст.)

Передумови виникнення державності у східних слов'ян. Норманська та антинорманська теорії походження державності Київської Русі. Політичний устрій та соціальна організація Київської Русі. Соціально-економічний розвиток Київської Русі. Основні напрями зовнішньої політики Київської Русі. Прийняття християнства: причини, методи та наслідки. Експансія Великого князівства Литовського та Польського королівства на українські землі. Кревська унія 1385 р. Укладення Люблінської унії. Утворення Речі Посполитої. Політичне та соціально-економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (II половина XVI ст. – I половина XVII ст.).

Тема 1.3. Історія українського козацтва. Національно-визвольна війна українського народу (1648–1657 рр.).

Зародження українського козацтва, його суспільно-політична та військова організація. Селянсько-козацькі повстання в Україні кінця XVI ст. – I третини XVII ст. Чинники, сутність і прояви національно-культурного піднесення в Україні наприкінці XVI – у перших десятиліттях XVII ст. Передумови та причини визвольної війни українського народу 1648–1657 рр. Основні цілі та характер війни українського народу 1648–1657 рр. Переяславська Рада, «Березневі статті» 1654 р. та їх оцінка в історичній літературі. Соціально-політичні наслідки українського народу 1648–1657 рр. Формування української козацької держави. Політика гетьмана К. Розумовського. Причини ліквідації Запорізької Січі. Тотальне руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії.

Тема 1.4. Соціально-економічні та політичні процеси в Україні (XX–XXI ст.).

Причини, основні завдання та особливості Лютневої (1917 р.) революції в Росії. Причини громадянської війни в Україні, головні політичні сили та їхні військові можливості. Діяльність П. Скоропадського. Проголошення ЗУНР та її злука з УНР. Підсумки та наслідки громадянської війни в Україні. Напад Німеччини на СРСР та загарбання України. Окупаційний режим та Рух Опору в Україні в роки Другої світової війни. Форми та значення повстанського руху проти сталінського режиму в Західній Україні впродовж 40-х – початку 50-х рр. Українське шістдесятництво та дисидентство. Особливості періоду незалежності в Україні. Політичні, економічні та соціальні проблеми внутрішнього розвитку Української держави XXI ст.

Змістовий модуль 2. Культурологічний підхід до аналізу української культури

Тема 2.1. Поняття, сутність і функції культури. Культура і суспільство.

Вивчення сутності та функціонування такого феномена, як культура. Сутність і національні особливості української культури. Закономірності культурно-історичного процесу. Предмет культурології, вивчення історії і сутності культури, закономірностей її розвитку в різноманітних виявах. Поняття і сутність культури. Діалектична єдність перервного і неперервного. Закон розвитку культури. Пізнавальна, прогностична, інформативна, інтегративна, світоглядна, комунікативна, регулятивна, ціннісно-орієнтаційна, освітньо-виховна функції культури.

Тема 2.2. Стародавня культура східних слов'ян.

Найдавніші археологічні культури на теренах України. Виникнення первісного мистецтва та його особливості. Трипільська культура та її роль в становленні української культури. Найдавніші протоміста Європи. Культури бронзового віку. Кіммерійці та скіфи на території України. Язичництво як світоглядна та культурна система. Стародавня культура східних слов'ян. Побут, звичаї, релігійні вірування. Основні етапи розвитку старослов'янської культури. Міфологія східнослов'янських племен. Мистецькі набутки слов'ян. Особливості писемності. Античні історики про слов'ян та їхню культуру.

Тема 2.3. Національна культура X/III ст. Основні напрями української культурної творчості XIX ст. Українська культурна парадигма XX–XXI ст.

Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т. Шевченка. Роль Харківського та Київського університетів. Кирило-Мефодіївське товариство. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики. Створення Української Академії наук. М. Грушевський, його громадська і наукова діяльність. Створення мистецьких спілок:

футуристів, неокласиків, символістів, конструктивістів, пролетарських письменників. Досягнення в театральному мистецтві та кіно. Національно-культурне відродження України в контексті європейського процесу XXI ст.

3. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Практичне заняття 1. Перебіг історичних процесів в Україні домодерного періоду. Принципи академічної доброчесності.

Мета: Ознайомитись з предметом, завданнями, методами та джерелами вивчення історії України та української культури. Розглянути передумови виникнення державності у східних слов'ян. Визначити соціально-економічний розвиток та основні напрями зовнішньої політики Київської Русі.

Завдання для самостійної підготовки

1. Історія і культура України, як наука. Українські землі в давнину.
2. Київська Русь. Руські землі в період феодальної роздробленості.
3. Галицько-Волинська держава та її значення в історії України.

Методичні рекомендації. Розгляд українських земель у давнину слід починати з аналізу письмових згадок про слов'янські народи на теренах України. В цьому контексті необхідно приділити увагу творам Плінія Старшого, Тацита, Птолемея, Йордана та Прокопія Кесарійського. Необхідно також охарактеризувати головних економіко-політичних сусідів східнослов'янських племен. Слід розглянути і основи тенденції розвитку економіки східнослов'янських народів впродовж VII-VIII ст.

Розгляд другого питання слід почати з дослідження руських земель у період феодальної роздробленості, а також поширення писемності у Київській Русі та аналізу тогочасної мовної ситуації. Виникненню писемності у східних слов'ян сприяло два головних чинники: поява держави і проникнення на східноєвропейські території християнства. На думку більшості вчених писемність у слов'ян існувала в дохристиянський період. Після введення християнства утверджується кирилична система письма, яку створили в 60-х рр. IX ст. греко-болгарські просвітники Кирило та Мефодій. Аналізуючи архітектуру Київської Русі, слід окремо зупинитися на житлових, культових та оборонних спорудах, відзначити вплив візантійської традиції в архітектурі, виникнення власних архітектурних шкіл – київської, чернігівської, переяславської, галицької, а також назвати найвідоміші архітектурні пам'ятки Київської Русі.

Вивчаючи третє питання, слід зазначити, що у першій половині XII ст. Русь отримала нового надзвичайно потужного ворога – монголів. Зазнавши низки поразок удільні князівства самостійно мали або воювати або підкоритися завойовникам. Не минула ця доля і Галицько-Волинську державу. спроби Данила Галицького організувати достатньо сильний союз проти ординців (і чому він так і не був створений). Не маючи змоги чинити опір переважаючим силам Золотої Орди, галицько-волинський князь змушений був відвідати монгольського хана в його столиці Сарай. Мова на переговорах йшла про фактичне визнання васальної залежності Галицько-Волинської держави від Орди. В цьому ж питанні необхідно розглянути, що міста Володимир і Галич займали повідну роль у культурному житті країни, тож варто проаналізувати особливості культурної архітектури цих міст, яка характеризувалася синтезом київсько-візантійського та романського стилів. Варто проаналізувати також оборонні споруди Луцька, Острога, Кремінця, Хотина, Білгород-Дністровського, Холма, Львіва; відзначити особливості розвитку живопису, декоративно-прикладного мистецтва та найвизначнішої літературної пам'ятки «Галицько-Волинського літопису».

Засоби навчання. Таблиці, навчальні підручники, навчальні посібники

Кінець VIII – початок IX ст.	Утворення Київського князівства
860 р.	Перший похід русичів, очолюваних князем Аскольдом на Константинополь (Царгород)
882 р.	Убивство князя Аскольда та захоплення князівської влади в Києві Олегом. Виникнення держави Київська Русь
907, 911р.	Походи князя Олега на Царгород
941, 944 р.	Походи князя Ігоря на Візантію
945 р.	Повстання деревлян і вбивство князя Ігоря
946 р.	Посольство княгині Ольги до Царгорода
968 р.	Перший Балканський похід князя Святослава
969–971 рр.	Другий Балканський похід князя Святослава
988 р.	Початок запровадження князем Володимиром християнства як державної релігії Київської Русі
1036 р.	Розгром князем Ярославом Мудрим печенігів під Києвом
1054 р.	Перша згадка в літописі Києво-Печерського монастиря
1054–1113 рр.	Співправління трьох братів Ярославичів – Ізяслава, Святослава та Всеволода
1068 р.	Повстання в Києві проти Ярославичів
1097 р.	Любецький з'їзд князів
1113р.	Народне повстання в Києві
1113 р.	Прийняття "Статуту" Володимира Мономаха

1. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 656 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010.360 с.

Практичні завдання:

Завдання 1. Поміркуйте, яким чином знання історії України допомагає розумінню самотності української культури, й навпаки – як знання особливостей української культури допомагають розумінню нашої історії.

Завдання 2. Поясніть, чому українцям впродовж усіх століть нашої історії доводилося виборювати право на розвиток національної культури? Чи змінився такий стан справ у сучасності?

Завдання 3. Визначте основні історичні події, що відбувалися на теренах сучасної України у I тис. до н. е. – першій половині I тис. н. е.

Завдання 4. Визначте, чому правління князів Володимира та Ярослава називають zenітом могутності Київської Русі.

Завдання 5. Назвіть основні джерела вивчення культури стародавніх слов'ян.

Завдання 6. Визначте, чому правління князів Володимира та Ярослава називають zenітом могутності Київської Русі.

Завдання 7. Зробіть порівняльну характеристику становища українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.

Практичне заняття 2. Національні особливості української культури

Мета: Розкрити сутність і національні особливості української культури, ознайомитись з законами розвитку і функціонуванням культури, визначити етапи стародавньої культури східних слов'ян.

Завдання для самостійної підготовки

1. Поняття, сутність і функції культури.
2. Культура і суспільство.
3. Стародавня культура східних слов'ян.

Методичні рекомендації. Розгляд першого питання слід розпочати зі з'ясування значення поняття «культура» з латинської мови, де воно означало «удосконалення», «обробіток», «догляд» і було пов'язане з землеробством. Сьогодні філософи і культурологи нараховують близько 500 найрізноманітніших визначень цього поняття. Найпоширеніші серед численних тлумачень культури її чотири основних значення: 1) культура як загальний процес інтелектуального, естетичного, духовного розвитку; 2) культура як спосіб життя людей, притаманний певній спільноті, нації, історичній добі; 3) культура як цивілізація, тобто етап розвитку суспільства; 4) культура як назва для різноманітних форм інтелектуальної та художньої діяльності людей. Починаючи з античності, культура розглядалася як феномен духовного порядку, як вияв творчої діяльності в галузі науки, мистецтва, літератури. У подальшому історичному розвитку людства поряд духовною, почали досліджувати й культуру матеріальну. Загальноприйнятим у наш час є визначення поняття культури як сукупності матеріальних і духовних цінностей, створених людством за час свого існування. Поняття культура об'єднує в собі науку і освіту, мистецтво, мораль, уклад життя та світогляд. Слід розуміти, що складний та багатогранний характер культури як суспільного явища зумовлює її поліфункціональність. Слід з'ясувати суть таких функцій культури: людинотворча; суспільно-перетворююча; пізнавальна; інтегративна; комунікативна; регулятивна; ціннісна; соціальна; естетична та прогностична.

У другому питанні важливим є розгляд структурного аналізу культури, що передбачає виокремлення певних типів, видів та форм культури за різними критеріями. За формою людської діяльності культуру поділяють на матеріальну та духовну. За етнічним чинником та вагомністю – на світову, загальнолюдську, етнічну, національну. За протиставленням до пануючої культури виділяють субкультуру й контркультуру. За рівнем майстерності й типом аудиторії виділяють елітарну, масову й народну культуру. За співвідношенням традиційного

і новаторського в культурі, вона поділяється на традиційну (закриту) та нетрадиційну (відкриту), стійку та нестійку. За приналежністю до історичних епох: первісна культура; культура цивілізацій Стародавнього сходу; антична культура; середньовічна культура; культура епохи Відродження; культура Нового часу; культура сучасної епохи.

Третє питання акцентує увагу на формуванні слов'янської культури, що відбувається у римський період, про що свідчить зарубинецька та черняхівська археологічні культури. Перші згадки про слов'ян датуються VI ст. і належать римським історикам, які вважали племена антів, склавинів та венедів автохтонним і стародавнім народом. Постійна необхідність захисту, як і здійснення спільних військових походів на Візантію, сприяє укладанню військових союзів та консолідації слов'янських племен. Поляни виступили як консолідуюча сила, що в зібрала слов'янську спільність навколо Києва. Аналізуючи язичницьку слов'янську культуру, слід звернути увагу на соціальний устрій, тип поселень, спосіб господарювання та релігійні уявлення слов'ян, а також високий розвиток декоративно-прикладного мистецтва.

Засоби навчання. Таблиці, навчальні підручники, навчальні посібники

1 млн. років тому	Поява найдавніших людей на території сучасної України.
1 млн – 11 тис. років тому	Палеоліт або давній кам'яний вік.
Близько 40–35 тис. років тому	Поява на території сучасної України людини сучасного типу.
10–8 тис. років тому	Мезоліт або середній кам'яний вік.
8–5 тис. років тому	Неоліт або новий кам'яний вік.
Початок 4 – середина 3 тис. до н. е.	Енеоліт або мідно-кам'яний вік.
2 тис. р. до н.е. – VIII ст. до н.е.	Бронзовий вік.
VIII-IV ст. до н.е.	Ранній залізний вік.
IX-VII ст. до н.е.	Панування в північних степах України кімерійців.
VII-III ст. до н.е.	Перебування на українських землях “скіфів”
III ст. до н.е. – III ст. н.е.	Проживання на півдні України сарматів.
I-II ст.	Перші згадки про слов'ян-венедів у писемних джерелах.
III-IV ст.	Перебування готів на українських землях.
V-VII ст.	Велике слов'янське розселення.

2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 656 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010. 360 с.

Практичні завдання:

- Завдання 1.** У чому полягає багатовимірність культури?
- Завдання 2.** Назвіть основні функції культури, розкрийте їх сутність.
- Завдання 3.** У чому виявляється єдність та відмінність національного та загальнолюдського в культурі?
- Завдання 4.** Висвітліть основні структурні елементи культури.
- Завдання 5.** Охарактеризуйте етапи розвитку старослов'янської культури.
- Завдання 6.** Які характерні риси міфології та релігійних вірувань східнослов'янських племен?
- Завдання 7.** Назвіть характерні риси побуту східних слов'ян.

Практичне заняття 3. Україна другої половини XIV – середини XVII ст.

Мета: Розгляд та вивчення феномену української історії та культури – козацтво, поява перших гетьманів. Розкрити сутність політики гетьманів та проаналізувати причини конфліктів козацтва. Охарактеризувати козацькі часи в історії України, що отримали назву доби Бароко.

Завдання для самостійної підготовки

1. Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького (1648 – 1657 рр.) Політика гетьманів Української Козацької держави другої половини XVII-XVIII ст.
2. Культура українського народу в часи Козаччини та Гетьманщини
3. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво

Методичні рекомендації. Розглядаючи перше питання, слід зупинитися на надзвичайній вазі в українській історії такого феномену, як козацтво. Необхідно звернути увагу на його генезу, щоб збагнути складний історичний характер і суспільне значення козацтва, яке вже наприкінці XVI ст. стало до певної міри виразником інтересів українського народу. Висвітлюючи питання про виникнення українського козацтва, варто з'ясувати проблему його соціальних витоків. Важливим питанням є і аналіз особливостей Запорозької Січі як військово-політичної організації в Україні. Так з часом на Запоріжжі сформувався специфічний військовий і соціальний лад. Січ хоч і нагадувала християнський лицарський орден, але була відкритою спільнотою. Водночас, слід виявити передумови національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького (1648 – 1657 рр.), а також охарактеризувати політику гетьманів Української Козацької держави другої половини XVII- XVIII ст.

Вивчення другого питання передбачає короткий розгляд феномена українського козацтва як осередку ствердження ідей демократичності і побратимства, захисту волі і православної віри. Козацтво створило багатогранну, самобутню культуру, мало великий вплив на духовні процеси української культури. Необхідно наголосити на тому, що братства у багатьох питаннях ставили цілі, подібні до тих, що їх вирішували реформаційні течії у Західній Європі. Особливий внесок вони здійснили у розвиток освіти. Братські школи сприяли демократизації освіти, оскільки вони були загальнодоступними. У кінці XVI ст. в Україні виникає новий тип школи – греко-іслюв'яно-латинська, у якій давньоруські культурно-освітні традиції поєднувались з досягненнями європейської школи і науки того

часу. Першою навчальною установою такого типу стала Острозька греко-слов'яно-латинська колегія, заснована близько 1576 р. князем К.Острозьким. Це був справжній культурно освітній центр де разом з колегією діяли літературно-науковий гурток, бібліотека та друкарня.

Розгляд третього питання слід розпочати з розкриття змісту понять «Ренесанс», «Реформація», «гуманізм». Варто вказати на те, що в різних народів ці явища проявились нерівномірно і мали свої відмінності. Українська культура XVI – першої половини XVIIст. також переживала етап свого Відродження. Характерними його ознаками були поширення ідей гуманізму, яскраво виражений антропоцентризм ренесансного мислення, що утверджувало велич і винятковість земної людини, пробуджувало інтерес до людських цінностей. Проникнення і розвиток ренесансно-гуманістичних ідей в Україні пов'язані з діяльністю цілої плеяди вчених, філософів, культурних діячів, митців, людей європейської освіти, блискуче ерудованих, з широким колом інтересів: Ю.Дрогобич, Павло Русин з Кросно, С.Оріховський та ін.

Засоби навчання. Таблиці, навчальні підручники, навчальні посібники.

1569 р.	Укладення Люблінської унії.
1572 р.	Універсал польського короля Сигізмунда II Августа про залучення на військову службу 300 запорозьких козаків. Початок формування реєстрового козацького війська.
1577 р.	Похід запорозьких козаків, очолюваних Іваном Підковою, до Молдавії.
1578 р.	Козацька реформа короля Стефана Баторія. Збільшення реєстру до 500 козаків.
1588 р.	Прийняття Третього Литовського статуту.
1591–1593 рр.	Козацьке повстання під проводом Криштофа Косинського.
1594–1596 рр.	Козацьке повстання під проводом Северина Наливайка.
1596 р.	Берестейська церковна унія.
1599 р.	Повстання запорожців на турецьких галерах, очолюване Самійлом Кішкою.
1606 р.	Узяття запорозькими козаками турецької фортеці Варна.
1609 р.	Похід запорозьких козаків на турецькі фортеці Ізмаїл, Кілію та Акерман.
1609–1612 рр.	Участь запорозьких козаків у поході польсько-литовського війська на Москву.
1616 р.	Похід запорозьких козаків, очолюваних гетьманом Петром Конашевичем-Сагайдачним, на Кафу, узяття її та звільнення

	невільників.
1617р.	Укладення Вільшанської польсько-козацької угоди, за якою козаки, не внесені до реєстру, повинні були повернутися під владу шляхти.
1619 р.	Укладення Роставицької польсько-козацької угоди, за якою реєстр обмежувався 3 тис. козаків і встановлювалася заборона їх походів до турецьких володінь.
1620 р.	Цецорська битва.
1620 р.	Відновлення ієрархії Православної україно-біло-руської церкви.
1621 р.	Хотинська війна.
1625 р.	Виступ козаків на чолі з гетьманом Марком Жмайлом.
1625 р.	Укладення Куруківської польсько-козацької угоди. Збільшення реєстру до 6 тис. козаків.
1630 р.	Козацьке повстання під проводом Тараса Федоровича (Трясила).
1632 р.	Ухвалення сеймом Речі Посполитої "Статей про заспокоєння грецької віри". Легалізація Православної церкви.
1635 р.	Зруйнування запорозькими козаками на чолі з Іваном Сулимою фортеці Кодак.
1637–1638 рр.	Козацьке повстання під проводом Павла Бута (Павлюка), Якова Острянина та Дмитра Гуні.
1638 р.	Прийняття сеймом Речі Посполитої "Ординації Війська Запорозького реєстрового".

1. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 656 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010.360 с.

Практичні завдання:

Завдання 1. З'ясуйте, які можна назвати очевидні успіхи та прорахунки Б. Хмельницького в його дипломатичних відносинах із сусідніми державами?

Завдання 2. Визначте найвидатніші перемоги та найприкріші поразки козацтва в ході Національно-визвольної війни.

Завдання 3. Розкрийте зміст драматичності гетьманування Петра Дорошенка.

Завдання 4. Визначте головні ідеї конституції П. Орлика та дайте їм оцінку з огляду на час та умови їхньої появи.

Завдання 5. Розкажіть про роль Києво-Могилянської академії в історії культурного поступу України козацької доби.

Завдання 6. З'ясуйте, яким чином європейські ідеї епохи Просвітництва впливали на козацьку Україну.

Завдання 7. Розкрийте особливості стилю козацького бароко, в яких сферах культурного розвитку цей стиль відобразився найяскравіше?

Практичне заняття 4. Історія і культура України Х/ІІІ ст.

Мета: Розглянути особливості політичного та економічного становища окремих регіонів України наприкінці ХVІІ – на початку ХVІІІ ст., а саме: ліквідація козацького устрою на Правобережній Україні, повстання на Правобережжі 1702- 1704 років. Визначити етапи розвитку науки і освіти та національного мистецтва у ХVІІІ ст.

Завдання для самостійної підготовки

1. Суспільно-політичні, духовно-ідеологічні процеси в Україні ХVІІІ ст.
2. Наука і освіта в Україні Х/ІІІ ст
3. Національне мистецтво Х/ІІІ ст.

Методичні рекомендації. Розглядаючи перше питання, слід наголосити на тому, що характерною особливістю української культури було те, що вона розвивалась в умовах колоніальних утисків Російської та Австро-Угорської імперій, куди входили українські землі. На цьому тлі розпочинається новий етап національно-культурного відродження, зародки якого простежуються в останній чверті ХVІІІ ст. у середовищі українського дворянства, у якого пробуджується інтерес до історичного минулого свого народу, його побуту, звичаїв, обрядів. Посилення уваги до рідної мови сприяло її піднесенню, спростувало усталений погляд на українську мову як на діалект російської. Сучасні історики виділяють у розвитку національних рухів Східної Європи три етапи, які умовно можна назвати: фольклорно-етнографічний, літературний (або культурницький) та політичний. На фольклорно-етнографічному етапі невеличкі групи вчених з метою підтвердження самобутності власного народу збирають та вивчають історичні документи, етнографічні експонати, фольклорні пам'ятки. Змістом другого, літературного етапу, є відродження мови народу, боротьба за розширення сфери її вжитку, особливо в літературі та освіті. Цьому процесові сприяла поява першої друкованої граматики та словника української мови. Заявляє про себе іменами Т. Г. Шевченка, Є. Гребінки, Г. Квітки-Основ'яненка українська література, яка не тільки збагачує, удосконалює мову та розширює жанровий діапазон, а й активно пропагує демократичні, антикріпосницькі ідеї, ненависть до національного гноблення. Третій, політичний етап, характеризується більшим організаційним згуртуванням національних сил, появою та зміцненням їхніх політичних організацій, усвідомленням національних інтересів, активною боротьбою за національне визволення.

У другому питанні слід звернути увагу на появу братських шкіл. З культурно-просвітницькою діяльністю братств пов'язане й утвердження національної свідомості, в них культивується дух національного визволення, ідея державності як оптимальної форми і умови існування нації, ідея християнської і правової демократії. В українській козацькій державі ці ідеї чітко викладені у першій європейській демократичній Конституції і "Виводі прав України" пера гетьмана Пилипа Орлика. Розквіт шкільної драми припадає на 70-ті роки ХVІІ – першу половину ХVІІІ ст. і пов'язаний з іменами викладачів Києво-Могилянської академії М. Довгалевського, Г. Кониського, М. Козачинського. Київський шкільний театр – перехрестя багатьох напрямів розвитку української культури. На його сцені видовищне мистецтво в східнослов'янській культурі одержало свої права.

Третє питання пов'язане з розвитком світської музики, що розвивалася в містах і у великих поміщицьких маєтках. У місті Глухів, що на Лівобережжі, виникає перша в Україні співацька школа, а гетьман К.Розумовський утримував при своєму дворі власний театр і оркестр. З Глухівської школи вийшли такі видатні українські композитори, як М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель, слава яких вийшла за межі України. На основі народнопісенних традицій пізніше зароджується пісня-романс літературного походження (“Дивлюсь я на небо”, “Стоїть явір над водою”). Найвищі мистецькі шедеври втілено в архітектурі. Розгляд української архітектури XVIII ст. переконує в тому, що вона відповідає основним естетичним засадам стилю бароко з характерними для нього динамікою і експресією, контрастом, мальовничістю і тріумфальністю. Українські майстри прагнули зробити свій твір частиною просторового архітектурно-ландшафтного ансамблю. У 1747 році починається будівництво у Києві Андріївської церкви – архітектурного шедевр світового значення. Проект церкви виконаний видатним архітектором Растреллі. За проектом Растреллі у Києві споруджується Імператорський (Маріїнський) палац.

Засоби навчання. Таблиці, навчальні підручники, навчальні посібники.

1750 р.	Відновлення гетьманства на Лівобережній Україні. Початок гетьманування К. Розумовського.
1753 р.	Утворення Слов'яно-Сербії.
10 листопада 1764 р.	Указ Катерини II про ліквідацію гетьманства в Україні й утворення Другої Малоросійської колегії.
1765 р.	Ліквідація козацького полкового устрою на Слобожанщині.
Травень 1768 р.	Початок Коліївщини – гайдамацького національно-визвольного повстання на Правобережжі.
1768–1774 рр.	Російсько-турецька війна за вихід до Чорного моря. Участь у ній лівобережних і запорозьких козаків.
1772 р.	Перший поділ Речі Посполитої.
10 липня 1774 р.	Укладення російсько-турецького Кючук-Кайнарджийського мирного договору.
1775 р.	Укладення австрійсько-турецької Константинопольської конвенції. Захоплення Австрією Буковини.
4 червня 1775 р.	Зруйнування російськими військами Нової (Підпільненської) Січі.
1775 р.	Заснування запорожцями, які переселилися до турецьких володінь, Задунайської Січі.
8 квітня 1783 р.	Указ Катерини II про приєднання до Російської імперії Криму.

3 травня 1783 р.	Указ Катерини II про закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України.
21 квітня 1785 р.	Видання Катериною II "Грамоти на права, вольності й переваги благородного російського дворянства", за якою українській козацькій старшині надавалися рівні права з російським дворянство.
1787–1791pp.	Російсько-турецька війна.
1788 р.	Створення Війська вірних козаків (Чорноморського козацького війська).
1791 р.	Укладення російсько-турецького Ясського мирного договору.
1792 р.	Переселення Чорноморського козацького війська на Кубань.
1793 р.	Другий поділ Речі Посполитої.
1795 р.	Третій поділ Речі Посполитої.

1. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 656 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010. 360 с.

Практичні завдання:

Завдання 1. З'ясуйте, яким чином європейські ідеї епохи Просвітництва впливали на Україну Х\ІІІ ст.

Завдання 2. Визначте передумови зародження українського національного руху з кінця Х\ІІІ ст.

Завдання 3. Назвіть причини, зміст та наслідки для України трьох поділів Речі Посполитої.

Завдання 4. Розкажіть про зміст та значення гайдамацьких рухів в Українському Правобережжі Х\ІІІ ст.

Завдання 5. Розкрийте особливості стилю козацького бароко, в яких сферах культурного розвитку цей стиль відобразився найяскравіше?

Завдання 6. Визначте особливості економічного розвитку України у Х\ІІІ ст

Завдання 7. Поясніть причини і наслідки докорінної зміни адміністративного поділу.

Практичне заняття 5. Українське національне Відродження Х\ІХ ст.

Мета: Визначити причини, суть, наслідки, основні етапи українського національного Відродження Х\ІХ ст. Дати характеристику діяльності Кирило-Мефодіївського братства. Розглянути особливості української літератури, театрального, музичного та образотворчого мистецтва.

Завдання для самостійної підготовки

1. Національні культурні організації і рухи українців в умовах реакційної урядової політики. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства.
2. Особливості українського літературного процесу.
3. Розвиток театрального і музичного мистецтва. Образотворче мистецтво.

Методичні рекомендації. У першому питанні слід розглянути спробу передової частини національної еліти осмислити та визначити місце і роль українського народу в сучасному світовому історичному контексті. Поява та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства фактично поклала початок переходу від культурницького до політичного етапу боротьби за національний розвиток України. Таємна організація виникла під впливом загострення протистояння в Європі між силами абсолютизму і демократії; ідеологічно сформувалася на основі передових західноєвропейських філософських систем та ідей польського романтизму; організаційно згуртувалася, наслідуючи приклад європейських таємних організацій; стала своєрідною реакцією українського народу на посилення наступу царату на його права. Заслуга членів Кирило-Мефодіївського товариства полягає в тому, що вони, врахувавши світовий досвід і спроектувавши передові західноєвропейські ідеї на український ґрунт, сформулювали основні постулати українського національного відродження, визначили форми та методи досягнення поставленої мети.

Готуючись до другого питання, слід урахувати, що вирішальним показником життєвості української мови стала якість і різноманітність літератури, що створювалась нею. Національне відродження в літературі пов'язане з творчістю І. Котляревського, автором поеми «Енеїда» – першого твору нової української літератури, написаного живою розмовною мовою. Українські поети-романтики зуміли утвердити в літературі живу українську мову, збагативши літературу новими жанрами – баладою, історичною поемою, драмою. Головним рушієм національного відродження стало те, що ідеї духовного і національного пробудження були закладені українською інтелігенцією на поч. ХІХ ст. і знайшли найяскравіше втілення та продовження у спадщині та діяльності Т. Шевченка. Друга половина ХІХ ст. подарувала Україні цілу плеяду видатних письменників. Перлинами першої величини сяють у цей час таланти І. Франка, Лесі Українки, Панаса Мирного, М. Коцюбинського, І. Нечуя-Левицького, Б. Грінченка, П. Грабовського та ін.

Третє питання тісно пов'язане з розвитком літератури та театру у другій половині ХІХ ст., що надав потужного імпульсу процесові творення національної музики. У 1862 р. С. Гулак-Артемівський створює першу національну українську оперу – “Запорожець за Дунаєм”, в основу якої ліг сюжет, підказаний М. Костомаровим. В українському образотворчому мистецтві цієї доби поширились принципи реалізму та народності. Український живопис другої половини ХІХ ст. представлений різними жанрами. Демократизація суспільства сприяла активному розвитку побутового жанру. Характерними рисами розвитку архітектури в другій половині ХІХ ст. були великі масштаби забудови; застосування нових технологій та матеріалів (бетон, залізо, залізобетон тощо); втрата єдиного архітектурного стилю, панування еkleктики – механічного поєднання елементів різних архітектурних стилів.

Засоби навчання. Таблиці, навчальні підручники, навчальні посібники.

1783 р.	Відкриття у Львові греко-католицької семінарії, переведеної туди з Відня.
1785 р.	Відновлення діяльності Львівського університету.

1805 р.	Відкриття Харківського університету.
1810 р.	Утворення музею старожитностей у Феодосії.
1811–1818 рр.	Діяльність Філотехнічного товариства (науково-просвітницького), організованого В. Каразіним у своєму помісті (селище Кручик Харківської губернії).
1812 р.	Заснування Нікітського ботанічного саду поблизу Ялти.
1812–1829 рр.	Діяльність Товариства наук при Харківському університеті.
1814 р.	Утворення першої професійної театральної трупи в Харкові.
1817 р.	Відкриття у Львові культурно-просвітницької установи – Інституту Оссолінських.
1817 р.	Заснування Рішельєвського ліцею в Одесі.
1817 р.	Заснування реальної (торгової) академії у Львові.
1818–1821 рр.	Діяльність театральної трупи на чолі з І. Котляревським та М. Щепкіним у Полтаві.
1819 р.	Заснування Волинської гімназії Крем'янецького ліцею.
1820 р.	Відкриття Гімназії вищих наук коштом князя О. Безбородька в Ніжині (у 1832 р. реорганізована в ліцей).
1828 р.	Заснування археологічного музею в Одесі
1834 р.	Відкриття університету Святого Володимира в Києві.
1840 р.	Перше видання "Кобзаря" Т. Шевченка в Петербурзі.
1844 р.	Відкриття Технічної академії у Львові.
1846 р.	Видання в Москві О. Бодянським історичної праці "Історія Русів".

1. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 656 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010. 360 с.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначте роль Михайла Драгоманова в історії становлення політичної думки в Україні.

Завдання 2. Охарактеризуйте основні види театрального і музичного мистецтва XIX ст.

Завдання 3. Дайте характеристику здобуткам української літератури XIX ст.

Завдання 4. Назвіть чинники, що гальмували процес формування української нації у XIX ст.?

Завдання 5. У чому полягала своєрідність основних архітектурних ансамблів XIX ст.?

Завдання 6. Поясніть причини антиукраїнських указів Російської імперії.

Завдання 7. Розкажіть про діяльність Кирило-Мефодіївського братства.

Практичне заняття 6. Історія і культура України XX ст.

Мета: Розглянути національно-визвольні процеси українського народу в 1917-1921рр. Визначити причини Другої світової війни і роль України під час німецько-фашистської навали. Охарактеризувати основні проблеми національно-державного відродження суверенної України на початку 90-х років XX ст.

Завдання для самостійної підготовки

1. Українська національно-демократична революція та державність 1917-1921 рр.
2. Політичні та економічні процеси в Радянській Україні 20-х – 30-х рр. XX ст. Україна в роки Другої світової війни.
3. Радянська Україна у другій половині XX ст. Здобуття Україною державної незалежності та проблеми на шляху її утвердження.

Методичні рекомендації. Підготовку до першого питання слід почати з назрівання революційної ситуації в Росії у кінці 1916 - на початку 1917 р. та переростання її у революцію, а також процесу формування та становлення радянської держави в Україні 1917-1920 рр. У культурному процесі 20—30-х років в Україні чітко простежується боротьба двох протилежних тенденцій оновлення: гуманістичної, пошукової, творчої і державно орієнтованої, централізованої, регламентованої. На початку 20-х років переважає перша, наприкінці 20-х — на початку 30-х років — домінує друга. Культурна революція розпочалась ліквідацією неписьменності. До середини 30-х років закінчилося формування радянської системи народної освіти. Було введено обов'язкові державні програми навчання, підручники, жорсткий розпорядок навчального процесу. Школа стала поділятися на початкову, середню, спеціальну, вищу. Всеоб'єднувальним науковим осередком була Українська Академія наук, де восени 1918 р. ініціативна група видатних учених розробила проект статуту Академії наук. У лютому 1919 р. відбулися загальні збори вчених – засновників Академії. Першим її президентом став академік В. Вернадський.

Розгляд другого питання дає аналіз світової економічної кризи кінця 20-х - початку 30-х років і її вплив на життя українського народу. Потреби індустріалізації зумовили надмірне захоплення виробничим навчанням учнів, що суттєво знижувало рівень загальнотеоретичної підготовки, зумовило згортання предметів гуманітарного циклу. У 1930 р. загальноосвітня школа стала на шлях так званої політехнізації, а насправді – ремісництва. Формування нової інтелігенції супроводжувалось репресіями інтелектуальної, творчо активної частини українського народу. Нещадно винищуючи найяскравіших і непокірних інтелектуалів, залякавши і приручивши решту старої інтелігенції, невпинно продукуючи низькоякісну, але свою інтелігенцію, режим створював умови для тотального контролю за розвитком не тільки суспільної думки, а й суспільного життя в цілому. Розстріляне українське відродження 30-х років, низка гучних політичних процесів, політичні заслання, штучний голодомор, керований урядом, спотворили національну свідомість народу. У 40-х роках, незважаючи на жорстокі утиски панівної ідеології, в Україні продовжували жевріти сподівання національного відродження, хоча і знаходились вони у глибині підсвідомості українського буття.

Німецька навала змусила народ консолідуватись у боротьбі проти агресора і визначила на певний час провідну проблематику художньої культури, яка відобразила величезне духовне піднесення людей, спонукала з особливою гостротою відчувати всю неперехідну цінність людського буття. Буремний воєнний час сколихнув глибинні патріотичні почуття народу, які знайшли відображення у поезії, прозових творах П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри, М. Бажана, О. Довженка та ін.

Вивчаючи третє питання, слід зазначити, що ідеологічний наступ тоталітарного режиму наприкінці 40-х – на початку 50-х років зумовлений низкою внутрішніх і зовнішніх чинників. Погромні ідеологічні кампанії були реакцією на розгортання і поглиблення “холодної війни”: способом посилення культурно-ідеологічної ізоляції країни; формою зміцнення тотального ідеологічного контролю за суспільними процесами; засобом реанімації внутрішнього ворога – важливого фактору функціонування тоталітарного режиму; методом нейтралізації активної патріотично настроєної національної еліти. Проголошення волею народу незалежності України призвело до радикальних змін у суспільстві, що суттєво позначилось на становищі культури. Складається нова соціальна і культурна ситуація, породжуючи нову соціокультурну реальність. Проголошення незалежності України викликало високе піднесення національного духу, нові сподівання. У цей період було досягнуто значних успіхів у поширенні української мови як державної, було прийнято Закон про мови та інші важливі акти.

Засоби навчання. Таблиці, навчальні підручники, навчальні посібники.

1921р.	Запровадження нової економічної політики (непу).
1921–1923 рр.	Голод в Україні.
1921–1930 рр.	Існування Української автокефальної православної церкви.
1922 р.	Створення театру "Березіль".
30 грудня 1922 р.	Створення СРСР.
1923 р.	Запровадження політики коренізації (українізації).
1927 р.	Завершення відбудови сільського господарства та промисловості після тривалої господарської розрухи.
1928 р.	"Шахтинська справа".
	Радянська модернізація України (1929–1938)
1928(1929) -1932 рр.	Перша п'ятирічка.
1929–1938 рр.	Період радянської модернізації в Україні.
1929 р.	"Рік великого перелому".
9 березня – 19 квітня 1930 р.	Процес Спілки Визволення України, показовий процес над 45 керівниками і головними діячами СВУ.

1932–1933 рр.	Голодомор.
1933–1938 рр.	Друга п'ятирічка.
1938–1941 рр.	Третя п'ятирічка (не завершена).
1931 р.	Пуск Харківського тракторного заводу.
1932 р.	Пуск Дніпровської ГЕС.
Листопад 1929 р.	Проголошення курсу на суцільну колективізацію.
1932–1933 рр.	Голодомор в Україні.
1934 р.	Перенесення столиці України з Харкова до Києва.
1937 р.	Завершення колективізації в Україні.

1. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 656 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010.360 с.

Практичні завдання:

Завдання 1. Зробіть порівняльну характеристику державотворчої діяльності Центральної Ради та гетьмана П. Скоропадського.

Завдання 2. Поясніть, чому в боротьбі за владу в Україні найсильнішими виявилися позиції в більшовиків.

Завдання 3. Назвіть політичну мету проведення індустріалізації та колективізації в СРСР.

Завдання 4. Назвіть причини нападу фашистської Німеччини на СРСР.

Завдання 5. Розкрийте зміст, якими рисами характеризувався політичне, економічне, соціальне та культурне життя українців впродовж правління М. Хрущова та Л. Брежнєва. Поясніть, чому 70-ті – початок 80-х рр. радянської історії називають «застоем».

Завдання 6. Поясніть, що привело до краху політики Перебудови та розвалу СРСР.

Завдання 7. З'ясуйте, чому разом із розвалом СРСР припинив також існування так званий «блок соціалістичних країн».

Практичне заняття 7. Історія та культура України в умовах сучасності

Мета: Розглянути соціально-політичну та культурно-мистецьку ситуації в Україні після проголошення Незалежності України. Визначити роль європейської інтеграції в історії сучасної України. Розглянути основні положення бізнес-культури. Дати характеристику розвитку сучасного українського кіномистецтва і театру, образотворчого та музичного мистецтва.

Завдання для самостійної підготовки

1. Історичні та культуротворчі процеси в Україні після здобуття незалежності.
2. Європейська інтеграція в історії сучасної України. Національні бізнес-культури.
3. Сучасне українське кіномистецтво і театр, образотворче та музичне мистецтво.

Методичні рекомендації. Розгляд першого питання слід почати з соціально-політичної та культурно-мистецької ситуації в Україні після проголошення Незалежності України, коли відбувались процеси ідеологічної, національно-політичної, інституційної та інформаційної трансформації. Особливу увагу слід звернути на вплив ринкових відносин та масової культури у формуванні національного культурного простору, створення мережі культурної індустрії та культурної комунікації у зв'язку з виникненням Інтернету та поширенням цифрових технологій. Якісним стрижнем, який пронизує всі складові культури і суспільства в цілому, є зміна статусу, а відповідно ролі і функцій національної культури, яка стає одним із визначальних факторів прогресу суспільства його державності, формування національної ідентичності. Нові умови функціонування культури призводять до зростання ступенів свободи у діяльності культурних закладів, до строкатості напрямів духовного життя як однієї з умов поновлення самодостатнього розвитку культури. Радикальні зміни відбуваються у системі художньої культури, в художньому житті суспільства. Нові соціально-художні відносини складаються між основними учасниками-суб'єктами цього процесу, між митцем, творчими спілками, публікою, критикою, державою і громадськістю. Якщо у недавньому минулому переважали критерії, пов'язані з ідеологічною цінністю культури, то тепер все більше визначаються і виходять на перший план критерії художності, естетичної досконалості, новаційності, авангардності, справжньої народності. У зв'язку з ускладненням проблеми вибору духовних цінностей і покращенням орієнтації українського суспільства, посилюється потреба у новому просвітництві, розвитку альтернативних форм освіти, в оновленні всієї системи виховання, які повинні відповідати потребам оновлення суспільства. За ініціативою Міністерства освіти України було створено кілька основоположних документів та прийнято ряд постанов і програм: міжгалузева перспективна програма "Освіта ХХІ ст.", "Засади гуманітарної освіти в Україні", концепція "Основи національного виховання", "Українознавство у системі освіти". Обговорюються громадськістю проекти програм "Національна комплексна програма естетичного виховання", "Дозвілля і молодь". Розширення освітньої мережі знайшло свій вияв у створенні недержавної системи приватних навчальних закладів.

У контексті другого питання слід згадати, що в 2005 р. Україна приєдналася до Болонського процесу з метою інтеграції національної освіти в європейський освітній простір. Здійснюється перехід на триступеневу підготовку: бакалавр, спеціаліст, магістр. Вузи стають більш автономними. У системі Національної академії наук України створено декілька нових наукових інститутів: Інститут української археографії, Інститут української мови, Інститут народознавства, осягнення українських учених у галузі науки і техніки. Запроваджено систему президентських нагород 1995 р. як форму консолідації нової, справді національної еліти. Окрім Почесної відзнаки Президента, затверджено орден Богдана Хмельницького, відзнаку «За мужність», орден Ярослава Мудрого, орден княгині Ольги. Культура може розглядатись як початкове підґрунтя будь-яких суспільних і, зокрема, бізнес-процесів. При цьому необхідне відображення культурного чинника на всіх рівнях його застосування.

Під культурою підприємства (організації) слід розуміти сукупність норм, думок і цінностей, які створюють поведінку керівних кадрів (адміністративну поведінку) та співробітників підприємства (організаційну поведінку). Інноваційні концепції співвідносяться з бізнес-культурою. Керівництво підприємства може сприяти цьому за допомогою внутрішньовиробничих заходів стосовно персоналу, а саме показувати приклад відповідної усвідомленої поведінки: керівні кадри виконують на підприємстві функцію зразка для своїх підлеглих, якій останні повинні віддавати належне. Будь-яке підприємство є частиною економічної культури країни і нею обумовлене. Разом із тим воно має свою власну

культуру. Підприємство розуміють як певну самостійну культурну систему, що розробляє оригінальні зразки уявлень і орієнтацій, які “створюють” як співробітників, так і функціональні сфери на виробництві.

Готуючись до третього питання, слід відзначити складність розвитку літературного процесу в Україні. Продовжують творити письменники й поети старшого покоління (І. Драч, В. Дрозд, Р. Іванчук, П. Загребельний, Л. Костенко, Ю. Мушкетик, Б. Олійник, Д. Павличко), активно працюють письменники середнього покоління, дебютанти 80-х рр. (Ю. Андрухович, О. Забужко, Ю. Винничук, В. Герасим'юк та ін.), заявила про себе й молодь, дебютанти ХХІ ст. (Л. Дереш, С. Жадан, Т. Малярчук). Література відчуває на собі тиск ринку, вона змушена йти за читачем (покупцем), продукуючи комерційні жанри (детектив, любовний роман, фентезі). Розвиток сучасного театрального мистецтва в Україні пов'язане передусім з діяльністю таких яскравих режисерів, як Р. Віктюк, Б. Жолдак, С. Донченко, Б. Шарварко. Дебютувала плеяда молодих драматургів – Н. Неждана, О. Миколайчук, О. Гончаров, Л. Паріс, К. Демчук та ін. Діє Національна спілка театральних діячів України, Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса. Прослідковується розвиток у сучасній музиці традицій народного мелосу та зарубіжної естради, поп музика, Рок музика, джаз музика, бардівська пісня тощо. Спілка художників України є ініціатором консолідації творчої інтелігенції. Відбувається заснування Академії мистецтв у 1996 р. Цілісність українського культурного простору виявляється у презентаціях українського мистецтва в Європі, США та Японії.

Засоби навчання. Таблиці, навчальні підручники, навчальні посібники.

1985–1991рр.	Період перебудови і розпаду СРСР.
Квітень 1985 р.	Початок перебудови.
26 квітня 1986 р.	Аварія на Чорнобильській АЕС.
Липень 1989 р.	Загальноукраїнський страйк шахтарів.
Вересень 1989 р.	Виникнення Народного руху України.
Жовтень 1989 р.	Прийняття Верховною Радою України закону УРСР "Про мови в Українській РСР".
Березень 1990 р.	Перші альтернативні вибори до Верховної Ради УРСР.
17 березня 1990 р.	Референдум про долю СРСР.
16 липня 1990 р.	Прийняття Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України.
3 серпня 1990 р.	Прийняття закону "Про економічну самостійність УРСР".
1989–1991рр.	Формування багатопартійної системи в Україні.
24 серпня 1991 р.	Прийняття Верховною Радою УРСР Акта проголошення незалежності України.

1 грудня 1991 р.	Референдум та вибори Президента України.
Україна в умовах незалежності	
Жовтень 1991 р.	Прийняття Верховною Радою України Закону "Про громадянство України".
Грудень 1991, липень 1994, жовтень-листопад 1999, жовтень-грудень 2004 рр.	Президентські вибори.
6 грудня 1991 р.	Створення Збройних сил України.
1992 р.	Створення Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ-КП).
1992 р.	Україна стає членом НБСЄ (із 1994 р. – ОБСЄ).
1993–1994 р.	Період гіперінфляції.
Березень 1994, 1998, 2002, 2006 рр., вересень 2007 р.	Парламентські вибори.
1995 р.	Україна стала членом Ради Європи.
28 червня 1996 р.	Прийняття Конституції України.
вересень 1996 р.	Запровадження національної валюти гривні.
1997 р., 10 жовтня	Початок створення регіональної організації за демократичний та економічний розвиток - ГУАМ, яка отримала назву від перших букв назв країн-засновниць: Грузія, Азербайджан, Україна, Молдова. Організація остаточно оформилася 7 червня 2001 р. з підписанням Ялтинської хартії.
1997 р.	Підписання "Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією".
2000 р.	Початок економічного зростання.
16 квітня 2000 р.	Референдум за народною ініціативою.
15 грудня 2000 р.	Закриття ЧАЕС.
Листопад-грудень 2004 р.	"Помаранчева революція".

8 грудня 2004 р.	Унесення змін до Конституції України.
2005 р.	Приєднання України до Болонського процесу (реформування вищої освіти).
2005 р.	Україна отримала статус країни з ринковою економікою.
2006 р.	Прийняття Верховною Радою Закону "Про Голодомор 1932–1933 років в Україні".
2008 р.	Вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ).
січень 2010 р.	Обрання В.Януковича Президентом України
квітень 2010 р.	Харківські угоди. Президенти Росії Медведєв та України Янукович підписали угоду про базування Чорноморського флоту Росії в Севастополі до 2042 року в обмін на знижку на ціну російського газу на 100 доларів США. (Угоди було скасовано у 2014 р. російським керівництвом в односторонньому порядку після захоплення Криму)
жовтень 2010 р.	Конституційний Суд України скасував Конституційну реформу 2004 року як прийняту з порушенням процедури, поновив чинність Конституції 1996 року та звернувся до органів державної влади з вимогою невідкладно привести українське законодавство у відповідність до Основного Закону
грудень 2011 р.	Засуджено до 7 років ув'язнення Юлію Тимошенко, колишню прем'єрку країни та опозиційного політика, за збитки для України внаслідок скандальних газових угод з Росією у 2009 році.
лютий 2012 р.	Опозиціонера, экс-міністра внутрішніх справ Юрія Луценка засуджено до 4 років позбавлення волі
8 червня — 1 липня 2012 р.	Польща і Україна прийняли Чемпіонат Європи з футболу.
21 листопада 2013 р.	Уряд України несподівано заявляє, що неготовий до підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом на саміті у Вільнюсі, підготовка до якого тривала останні місяці.
24 листопада 2013 р.	Всеукраїнська акція непокори владі з вимогою підписання угоди про асоціацію з ЄС та відставкою уряду Азарова. Початок Європейських майданів по всій Україні, найбільшими з яких були Київський та Львівський.

ніч на 30 листопада 2013 р.	Силовий розгін Євромайдану в Києві. Початок Революція гідності.
листопад 2013 - лютий 2014 рр.	«Революція гідності»; повалення режиму В.Януковича;
з 23 лютого 2014 р.	Кримська криза, початок відкритої фази російської агресії проти України.
27 березня 2014 р.	Генеральна асамблея ООН прийняла резолюцію на підтримку територіальної цілісності України та про визнання недійсним «референдуму» в Криму.
червень 2014 р.	Обрання П.Порошенка Президентом України;
вересень 2014 р.	Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС)
26 жовтня 2014 р.	Позачергові парламентські вибори в Україні
вересень 2014 р., лютий 2015 р.	Мінські угоди.
листопад 2015 р.	Створення Національної поліції України
грудень 2015 р.	Заборона діяльності Комуністичної партії України
1 січня 2016 р.	Набирає чинності зона вільної торгівлі між Україною та ЄС.
квітень 2016 р.	Гройсман В.Б. обраний прем'єр-міністром України після відставки пре'єра Яценюка А. П.
травень 2016 р.	Джамала з піснею «1944» про депортацію кримських татар посіла перше місце на Пісенному конкурсі Євробачення 2016 у Стокгольмі.
6 квітня 2017 р.	Європейський парламент проголосував за надання громадянам України безвізового режиму. З 11 червня безвіз почав діяти.
30 квітня 2018 р.	Президент Петро Порошенко оголосив про завершення антитерористичної операції в Донбасі і старті Операції Об'єднаних Сил (ООС).
15 грудня 2018 р.	У Соборі Св. Софії у Києві відбувся Об'єднаний собор українських православних церков, на якому було проголошено утворення єдиної помісної Православної церкви України.

1. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 656 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010.360 с.

Практичні завдання:

Завдання 1. Поясніть, як відбувалось реформування системи середньої, спеціальної та вищої освіти в Україні.

Завдання 2. Назвіть основні політичні, економічні та соціальні проблеми внутрішнього розвитку Української держави останнього десятиліття, розкрийте природу їхнього походження й шляхи вирішення.

Завдання 3. Визначте етапи розвитку сучасної української літератури. Поширення комерційних жанрів.

Завдання 4. Проаналізуйте й оцініть внесок діаспори в сучасну українську культуру.

Завдання 5. Визначте, якою є роль культурної складової у процесі європейської інтеграції сучасної України.

Завдання 6. Визначте основні риси нової соціально-культурної ситуації в Україні у сучасних умовах.

Завдання 7. Визначте зміст протиріч між Україною та Російською Федерацією, що привели наші відносини до збройного протистояння.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти навчальної дисципліни «Історія України та української культури».

Тема 1.1. Давня історія України

Завдання 1.

Розкажіть про трипільську культуру та її роль в історії становлення культури на українських землях.

Завдання 2.

Розкажіть про культуру кіммерійців, скіфів та сарматів на теренах сучасного Півдня України.

Завдання 3.

Визначте, яку роль в давній історії України зіграли грецькі міста-поліси на Північному Причорномор'ї

Завдання 4.

З'ясуйте, зміст основних теорій щодо еволюції слов'ян та зокрема, східних слов'ян додержавного періоду історії.

Теми есе:

1. Вікентій Хвойка – дослідник трипільської культури
2. Гомерова “Скіфія” – найдавніше письмове джерело про наші землі.
3. Устрій, господарювання, культура та побут у грецьких містах-полісах Північного Причорномор'я.
4. Східнослов'янські племінні союзи в найдавніших письмових джерелах.

Питання для самоконтролю:

- З'ясуйте, в чому полягали особливості трипільської культури. Які риси трипільської культури знайшли своє продовження у культурі східних слов'ян та українців.
 - Назвіть головні досягнення кіммерійців, скіфів та сарматів.
 - Поясніть роль грецькою культури у процесі еволюції цивілізації на українських землях.
 - Розкажіть про особливості побуту та культури східних слов'ян, якими рисами вони відрізнялися від сусідніх народів?

Тема 1.2. Київська Русь IX – XI ст. Руські землі в період феодальної роздробленості. Галицько-Волинська держава

Завдання 1.

Спростуйте теорію про те, що в створенні держави “Русь” з центром у Києві основну роль зіграв зовнішній чинник.

Завдання 2.

Розкажіть про державотворчу діяльність князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

Завдання 3.

Визначте, які причини обумовили піднесення та розквіт слави й могутності Руси у X-XI ст.

Завдання 4.

З’ясуйте особливості соціального устрою Київської Руси, зокрема відмінності поміж верствами бояр, вільних людей та напіввільних й невільників.

Теми есе:

1. Назва “Русь” та теорія “давньоруської народності”.
2. Князі Ігор, Ольга та Святослав, їхній вклад у становлення держави Київська Русь.
3. Князь Ярослав Мудрий та його діяльність, що забезпечила піднесення могутності й авторитету Київської Руси в світі.
4. Купецтво та торгівля у Київській Русі..

Питання для самоконтролю:

- З’ясуйте, в чому полягала привабливість Норманської теорії для ідеологів Російської імперії, які сформулювали її та популяризували впродовж XVIII-XIX ст.
- Розкажіть про головні етапи на шляху становлення й укріплення держави.
- Поясніть завдячуючи яким факторам Київська Русь часів Ярослава досягла своєї найвищої могутності?
- Розкажіть особливості господарювання й торгівлі на Русі.

Тема 1.3. Культура українського народу в часи Козаччини та Гетьманщини

Завдання 1.

Проаналізуйте політику І. Виговського та поясніть чому він намагався примиритися із Польщею та розв’язав війну з Московією. Гадяцький договір.

Завдання 2.

Назвіть особливості політики Юрія Хмельницького та його наступників – гетьманів І. Брюховецького й П. Тетері.

Завдання 3.

Визначте головні зовнішні й внутрішні причини, що привели до поділу України на Ліво- та Правобережну.

Завдання 4.

Назвіть причини, що не дозволили гетьману П. Дорошенку об’єднати й визволити Україну.

Теми есе:

1. Політика Івана Виговського, його роль в історії України.
2. Історики про українських гетьманів після Богдана Хмельницького як провідників Гетьманщини.
3. Внутрішні й зовнішні чинники поділу України на Ліво- та Правобережну.
4. Іван Самойлович, його політика стосунків з Московією.

Питання для самоконтролю:

- Назвіть головні причини, що обумовили особливості політики І. Виговського..
- Визначте головні причини громадянського протистояння в українському суспільстві другої половини XVII ст.
- Назвіть досягнення та прорахунки в політиці гетьмана П. Дорошенка.
- Проаналізуйте зміст політики Московського царства щодо України впродовж другої половини XVII ст.

Тема 1. 4. Українське державотворення періоду нової історії.

Завдання 1.

Зробіть порівняльну характеристику становища українців в складі Російської та Австрійської імперій на середину XIX ст.

Завдання 2.

З'ясуйте чому під кінець XIX ст. Галичину називали “українським П’ємонтом”?

Завдання 3.

Визначте роль українських громад XIX ст. в історії становлення політичної думки в Україні.

Завдання 4.

Назвіть якими особливими рисами характеризується розвиток капіталізму в Україні наприкінці XIX – початку XX ст.

Теми есе:

1. Ідейний зміст та спрямування програмного документа Кирило-Мефодіївців – “Книга буття українського народу”.
2. Українське хлопоманство, як національно-культурний рух, його ідеї, прагнення та здобутки.
3. “Весна народів” у Європі та реалізація її досягнень в Західній Україні.
4. “Самостійна Україна” М. Міхновського, як програмний документ українського політичного руху початку XX ст.

Питання для самоконтролю:

- Визначте, яким хотіли бачити майбутнє України члени Кирило-Мефодіївського товариства.
- Поясніть, чому події в Україні впродовж XIX ст. називають національно-культурним відродженням.
- Розкажіть про подібне та відмінне в політиці Австрійської (Австро-Угорської) та Російської імперій щодо України.
- Назвіть головні проблеми, розв’язання яких прагнули українські політичні діячі на межі XIX – XX ст.

Тема 1.5. Україна періоду відродження національної державності початку XX ст.

Завдання 1.

Зробіть аналіз причин, що зумовили вибух Лютневої революції 1917 р.

Завдання 2.

З’ясуйте яким чином та з якою метою була створена Центральна Рада. Проаналізуйте її діяльність та значення в українському державотворчому процесі.

Завдання 3.

Зробіть порівняльну характеристику діяльності Центральної Ради та гетьмана П. Скоропадського.

Завдання 4.

З'ясуйте особливості ведення громадянської війни в Україні. Яку роль у ній зіграв зовнішній чинник?

Теми есе:

1. Порівняльна характеристика змісту універсалів Центральної Ради.
2. Політична роль М. Грушевського в подіях 1917-1921 рр.
3. Причини поразки політики українських сил (Центральної ради, Гетьманату П. Скоропадського і Директорії) та фактори сприяння встановленню більшовицької влади в Україні.
4. Інтервенційні сили у громадянській війні в Україні 1918-1921 рр.

Питання для самоконтролю:

- Визначте, яким хотіли бачити майбутнє України члени Центральної Ради.
- Поясніть, чому події в Україні 1917-1921 рр. привели до внутрішнього розбрату та протистояння.
- Розкажіть про успіхи та прорахунки в політиці П. Скоропадського та Директорії.
- Назвіть головні проблеми, розв'язання яких прагнули українські політичні діячі періоду 1917-1921 рр.

Тема 1.6. Радянська Україна у 20-х–30-х роках.

Завдання 1.

Розкажіть про політику “військового комунізму” в Україні та причини впровадження НЕПу.

Завдання 2.

З'ясуйте чому політика “коренізації” 20-х років була згорнута у 30-х роках, а усі її досягнення опинилися під заборонами та знищувалися.

Завдання 3.

Визначте зв'язок між індустріалізацією та колективізацією, що проводилися в Україні..

Завдання 4.

Назвіть причини та наслідки проведення політичних репресій 30-х років.

Теми есе:

1. Ідейний зміст та досягнення політики “коренізації” в Україні.
2. Сучасна українська історіографія у пошуках визначальних чинників трагедії українців 1932-1933 років.
3. Причини та засоби вибудовування тоталітарної політичної системи в СРСР 30-х років.
4. Українське розстріляне відродження: причини й наслідки.

Питання для самоконтролю:

- Визначте, причини, що обумовили в політиці більшовиків перехід від “військового комунізму” до НЕПу.

- Поясніть, чому наслідки політики “коренізації” жорстоко знищувалися у 30-х роках.
- Розкажіть про причини голодомору в Україні.
- Назвіть головні причини організації терору в Україні та СРСР у 30-х роках.

Тема 1.7. Україна в роки Другої світової війни

Завдання 1.

Зробіть аналіз політики радянської влади на Західних українських землях з вересня 1939 до червня 1941 р.

Завдання 2.

Визначте причини, що обумовили повний провал у діях радянської армії проти німецьких загарбників впродовж 1941–1942 рр.

Завдання 3.

Розкрийте зміст, якими рисами характеризувалося політичне, економічне, соціальне та культурне життя українців впродовж правління М. Хрущова та Л. Брежнєва.

Завдання 4.

З’ясуйте, яке відношення має українське шістдесятництво та дисидентство до появи самостійної Української держави?

Теми есе:

1. Сучасна історіографія щодо геополітичних наслідків пакту Рібентропа – Молотова.
2. ОУН і УПА у Другій світовій війні за документальними джерелами.
3. Військові операції на території України в роки Другої світової війни.
4. Трагедія кримських татар 1944 р.

Питання для самоконтролю:

- Поясніть, які наслідки мала політика загравання Сталіна із Гітлером впродовж 1939-1941 рр.
- Визначте головні причини повного провалу оборонних зусиль СРСР впродовж 1941–1942 рр.
- Розкажіть про рух опору на території України в ході Другої світової війни.
- Назвіть головні проблеми у висвітленні Другої світової війни, які досі залишаються недостатньо вивченими. Поясніть причини такого стану справ.

Тема 1.8. Відродження та утвердження Української державної незалежності

Завдання 1.

Проаналізуйте шлях, який пройшов український народ від Декларації про державний суверенітет (16 липня) до проголошення незалежності держави, що отримала офіційну назву — Україна.

Завдання 2.

Визначте хронологію утвердження атрибутів державності України

Завдання 3.

З’ясуйте, які держави визнали незалежність України за період з грудня 1991 року до 27 вересня 2003

Завдання 4.

Назвіть основні причини розпаду Радянського Союзу

Теми есе:

1. Українська історія і культура на зламі XX-XXI ст.
2. Сучасна українська діаспора на Заході і на Сході, зв’язки з Україною.

3. Українська державність – продовження традицій Української революції 1917-1921рр.
4. Визнання України і встановлення дипломатичних зв'язків.

Питання для самоконтролю:

- Розкрийте зміст, якими рисами характеризувалося політичне, економічне, соціальне та культурне життя українців впродовж правління М. Хрущова та Л. Брежнєва.
- З'ясуйте, яке відношення має українське шістдесятництво та дисидентство до появи самостійної Української держави?
- Які основні риси європейської інтеграції в історії сучасної України.

Тема 1.9. Історія і сучасність Білої Церкви

Завдання 1.

З'ясуйте, яку роль відіграла м. Біла Церква в історії України.

Завдання 2.

Розкажіть про декоративні водойми та ставки р. Рось в Білій Церкві.

Завдання 3.

Розкажіть про видатних діячів науки, культури, мистецтва, які перебували в м. Біла Церква.

Завдання 4.

З'ясуйте, як впливає довкілля на формування естетичної культури особистості

Теми есе:

1. Історія виникнення дендропарку «Олександрія»
2. Рекреаційні зони р. Рось в Білій Церкві
3. Екологічний стан р. Рось.
4. Видатні науковці БНАУ

Питання для самоконтролю:

- Дайте характеристику водоймам і ставкам дендропарку «Олександрія»
- Назвіть історичні факти про річку Рось в Білій Церкві
- Проаналізуйте історію виникнення Білоцерківського національного аграрного університету.

Змістовий модуль 2. Культурологічний підхід до аналізу української культури

Тема 2.1. Методологічні засади розвитку культури

Завдання 1.

Визначте зміст понять “етнос” та “етногенез”. Назвіть чинники впливу на процес етногенезу.

Завдання 2.

Поясніть відмінності етнічного та національного способів трактування поняття «українська культура».

Завдання 3.

Розкрийте зміст наукової проблеми (тобто, різні концепції трактування) визначення часу зародження української культури.

Завдання 4.

Розкажіть про основні національні риси української культури. В чому вона уподібнюється до інших європейських культур, а в чому суттєво відрізняється?

Теми есе:

1. Еволюція уявлень людини про культуру.

2. Національна культура як середовище формування національної ідентичності.
3. Етногенез українського народу та чинники впливу на цей процес.
4. Дилема Схід-Захід в історичному розвитку української нації.

Питання для самоконтролю:

- Розкрийте зміст різниці між поняттями “етнос” та “нація”. За яких умов певний народ набуває ознак нації?
- Поясніть, який зміст вкладається у словосполучення: національно-визвольний рух, національно-культурне відродження, національні інтереси та пріоритети тощо.
- Назвіть найбільш яскраві, на Вашу думку, риси (особливості) українського національного характеру.
- Визначте, впливи яких культур сусідніх народів найбільшою мірою вплинули на формування української національної культури.

Тема 2.2. Історичні джерела вивчення стародавньої культури східних слов'ян. Світоглядні та морально-етичні цінності культури русичів.

Завдання 1.

Визначте особливості матеріальної та духовної культури східнослов'янських племен.

Завдання 2.

Поясніть наслідки поширення християнства на руські землі та зміст його впливу на культурний розвиток.

Завдання 3.

Роль північного Причорномор'я в I тисячолітті до н.е. – на початку н.е.: грецькі колонії, кіммерійці, скіфи, сармати.

Завдання 4.

Дайте характеристику феномену літописання.

Теми есе:

1. Вірування та світогляд східних слов'ян.
2. Найвидатніші літературні пам'ятки Київської Русі.
3. Наукові знання Київської Русі.
4. Вплив християнства на формування моральних цінностей та суспільної поведінки.

Питання для самоконтролю:

- Назвіть найхарактерніші ознаки побуту (матеріальної культури) та світогляду (духовної культури) східних слов'ян.
- Розкрийте зміст найбільш істотних змін в культурі русичів після прийняття християнства.
- Назвіть найбільш відомі (найцінніші) пам'ятки культури Київської Русі, що збереглися до наших днів.
- Розкажіть, у чому проявляються пережитки дохристиянської культури у нашому сьогоденні? В яких обрядах, звичаях, віруваннях, забобонах тощо?

Тема 2.3. Соціально-політичне, економічне та культурне життя в Галичині та на Волині (XIII –XI/ ст)

Завдання 1.

Визначте вплив, якого зазнали Українські землі в період підпорядкування Великому князівству Литовському та Польщі; назвіть особливості культурного поступу.

Завдання 2.

Поясніть зв'язок України із процесами Європейського Відродження; розкажіть про вплив гуманістичних ідей.

Завдання 3.

Розкрийте зміст впливу релігійного чинника в культурному розвитку України XVI – першої половини XVII ст.

Завдання 4.

Розкажіть про Острозький культурно-освітній осередок та його роль в історії української культури.

Теми есе:

1. Основні риси та особливості культури Українського Ренесансу.
2. Князь Костянтин Василь Острозький та його вклад в українську культуру.
3. Впливи Реформації і Контрреформації в Україні.
4. Острозька Біблія, її роль в поступі української національної культури.

Питання для самоконтролю:

– Розкрийте зміст негативного та позитивного впливу на українську культуру з боку Польщі у XVI – першій половині XVII ст.

– Поясніть, чому релігійний чинник (безпечна та безперешкодна діяльність рідної церкви) відігравав найбільш вагомую роль в культурному розвитку народу в епоху середньовіччя?

– Назвіть найважливіші пам'ятки різних галузей української культури (архітектура, живопис, скульптура, література, музика тощо), що зберіглись до нашого часу репрезентують XIV – XVI ст.

– Розкажіть про роль Острозької академії в поступі української культури.

Тема 2.4. Козацтво як явище історії та культури

Завдання 1.

Визначте наслідки Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького на суспільно-політичне і культурне життя в Україні.

Завдання 2.

Поясніть зміст стилю Українського бароко, як та чому він став яскравою сторінкою світової культури.

Завдання 3.

Розкрийте зміст впливу Києво-Могилянської академії на освітній та культурний процес в Україні, розкажіть про її вихованців та їхні здобутки в культурно-мистецькому просторі. Розкрийте особливості філософії Григорія Сковороди.

Завдання 4.

Розкажіть про досягнення Українського живопису, архітектури, музики, театру XVII – XVIII ст. Діяльність гетьмана І. Мазепи в українській культурі.

Теми есе:

1. Павло Алепський про культуру Гетьманщини.
2. Вплив української культури на російську в часи Гетьманщини.
3. Філософія Григорія Сковороди.
4. Світоглядні засади українського бароко.

Питання для самоконтролю:

– Визначте найважливіші, найбільш характерні риси стилю бароко в українській культурі XVII – XVIII ст.

– Розкажіть про роль Києво-Могилянської академії в поступі української культури.

– Назвіть найважливіші пам'ятки різних галузей української культури (живопис, скульптура, література, музика тощо), що зберігшись до нашого часу репрезентують XVII – XVIII ст.

– Розкрийте зміст (визначте акценти) філософії Григорія Сковороди.

Тема 2.5. Українська суспільна думка X/III ст.

Завдання 1.

Визначте особливості процесу національно-культурного відродження в Україні: зміст поняття та його етапи.

Завдання 2.

Поясніть особливості національно-культурного самоствердження українців на землях, підпорядкованих Австро-Угорській імперії.

Завдання 3.

Розкрийте роль творчості Тараса Шевченка в суспільно-політичному та культурному самовизначенні українців.

Завдання 4.

Розкажіть про досягнення української культури XIX ст. у галузях літератури, музики, живопису, театру.

Теми есе:

1. Роль Тараса Шевченка в національному самоусвідомленні українців.
2. Досягнення українського музичного мистецтва XIX ст. Творчість Миколи Лисенка.
3. Український театр XIX ст., його вплив на формування національної свідомості.
4. Особливості культурного розвитку Західної України наприкінці XIX – початку XX ст.

Питання для самоконтролю:

- Дайте визначення поняття: національно-культурне відродження.
- Розкрийте особливість значення (виняткову роль) творчості Тараса Шевченка у поступі української національної культури та духовності.
- Назвіть найважливіші пам'ятки різних галузей української культури XIX ст.
- Розкажіть про відмінності умов розвитку української культури в Наддніпрянській, підпорядкованій Російській та Західній Україні, підпорядкованій впродовж XIX ст. Австрійській (Австро-Угорській) імперії.

Тема 2.6. Українська культура у роки незалежності

Завдання 1.

Визначте зміст понять модернізму та авангардизму у світовому контексті. Нові напрямки в українській літературі, образотворчому мистецтві, архітектурі початку XX ст.

Завдання 2.

Поясніть особливості випробувань Української культури в умовах системи сталінського тоталітаризму в СРСР та в умовах політики Польщі, Румунії й Чехословаччини на Західній Україні.

Завдання 3.

Розкрийте зміст поступу культури, освіти і науки в УРСР за умов політики 70-х – початку 80-х років.

Завдання 4.

Розкажіть про основні успіхи та проблеми в розвитку української культури за роки державної незалежності.

Теми есе:

1. Основні положення бізнес-культури
2. “Соцреалізм” як головний принцип виміру в радянському мистецтві.
3. Феномен “шестидесятництва” та його вплив на поступ української культури.
4. Українська культура сучасності перед викликами глобалізаційних процесів.

Питання для самоконтролю:

– Розкрийте суть процесів, що відбувалися в сфері української культури у 20-х рр., а також впродовж 30-х – першої половини 50-х років ХХ ст. Окремо дайте інтерпретацію поняття “соцреалізм”.

– Розкажіть про умови поступу української культури в Західній Україні, зокрема на землях, що перебували в підпорядкуванні Польщі та Чехословаччини.

– Розкажіть про досягнення в різних галузях української культури впродовж 60-х – 80-х років ХХ ст. Назвіть найбільш відомих українських митців та їхні досягнення у літературі, музиці, образотворчому мистецтві, кінематографії тощо.

– Розкрийте роль діячів культури та освіти в процесі здобуття та утвердження незалежності України. Подумайте, які із мистецтв найбільшою мірою впливають на формування світогляду людини та визначають рівень її громадянської свідомості та активності.

Тема 2.7. Історія виникнення рибних господарств в Україні

Завдання 1.

Розкажіть, в які країни завозили рибу з України в античну добу?

Завдання 2.

З’ясуйте, чому в Запорізькій Січі рибне господарство було одним з основних промислів запорожців.

Завдання 3.

Розкрийте сутність процесу колективізації рибного господарства в Україні у 1930-х роках

Завдання 4.

Назвіть науково-дослідні інститути, що сприяють розвитку рибного господарства в Україні.

Теми есе:

1. Історія виникнення рибальства та рибництва в Україні.
2. Занепад рибного господарства в часи Другої світової війни.
3. Розвиток морського рибальства в УРСР.
4. Історія виникнення ставкових рибних господарств в Україні.

Питання для самоконтролю

- Визначте причини занепаду вилову риби у ХІХ ст.
- Назвіть чинники розвитку вилову риби у другій половині ХХ ст.
- Назвіть особливості розвитку річкового рибного господарства в Україні.
- Розкажіть про основні напрямки стимулювання вітчизняних інвестицій у рибну промисловість та рибоконсервне виробництво.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

5. Історіографія – це наука, що вивчає:
6. Періодом раннього середньовіччя в нашій історії вважаються:
7. Періодом ранньонового часу в нашій історії вважаються:
5. Періодом нового часу в нашій історії вважається:
6. Княжою добою наші історики-народники називали період:

7. Козацькою добою наші історики-народники називали період:
8. Литовсько-польською добою наші історики-народники називали період:
9. Головним заняттям трипільців було:
10. В межах якого сучасного міста розташовуються археологічні рештки античного Херсонеса:
11. Від 980 до 1015 рр. – час правління Руською державою:
12. Яка подія відбулась у 988 р.:
13. Першим християнським храмом у Києві була церква:
14. Християнство в Київській Русі як державну релігію запровадив:
15. Галичину і Волинь в єдину державу об'єднав князь:
16. Королем Галицьким називали князя:
17. Землі Руси-України від монгольського іга звільняли литовські війська начолі із князем:
18. Розпад Київської Русі на удільні князівства відбувся:
19. Кревська унія 1385 р. була укладена між:
20. У результаті укладення Люблінської унії:
21. Поява у XV ст. українського козацтва була зумовлена:
22. Засновником першої фортечної Січі вважається:
23. Головним результатом підписання Люблінської унії стало:
24. Головним результатом підписання Берестейської унії стало:
25. Першим із козацьких повстань наприкінці XVI – початку XVII ст. було повстання:
26. Коли Б. Хмельницький оприлюднив програму розриву з Річчю Посполитою і створення власної держави:
27. Що не належало до вищих органів державної влади Гетьманщини:
28. Зовнішньополітична діяльність Б. Хмельницького в 1656-1657 рр. була спрямована на:
29. На початку гетьманування Іван Виговський дотримувався зовнішньополітичного курсу, орієнтованого на:
30. Хто першим з українських гетьманів у 1665 р. відвідав Москву та підписав Московський договір:
31. Найбільш успішним в боротьбі проти турецько-татарської загрози у другій половині XVII ст. кошовим отаманом Запорозької Січі був:
32. Придушення повстання на чолі із Семеном Палієм дало можливість Мазепі: Запорожці на чолі з отаманом Костем Гордієнком у 1709 р.:
33. Ліквідація гетьманства була спровокована у 1764 р.:
34. Останнім гетьманом Лівобережної України був:
35. Вищим навчальним закладом, головним осередком науки та мистецтва Наддніпрянської України в другій половині XVIII ст. є:
36. У складі Російської імперії на початку XIX ст. перебували такі українські землі:
37. Українські землі у складі Російської імперії було поділено на:
38. Основним автором програмних документів Кирило-Мефодіївського братства був:
39. Кирило-Мефодіївське товариство було створене у:
40. Університет св. Володимира у Києві було засновано:
41. Ініціатором створення Харківського університету став відомий громадський діяч і вчений:
42. Українську Центральну Раду як громадсько-політичне об'єднання створили:
43. Очолив перший український уряд:
44. Українська Народна Республіка була проголошена:
45. Гетьман Павло Скоропадський спирався на допомогу:
46. Першим президентом української Академії наук став:
47. Нестор Махно був прихильником:
48. Прийнято рішення про перехід до НЕПу:
49. Розкуркулення – це:
50. Головною метою створення ОУН була боротьба:

51. Друга світова війна розпочалася:
52. Звільнено територію України від фашистів:
53. Почав процес десталінізації суспільства:
54. У 1976 р. була створена дисидентська організація:
55. “Акт проголошення незалежності України” було ухвалено:
56. Першим Президентом України було обрано:
57. Що означає термін “гуманістичний”?
58. Що таке демократія ?
59. Які види мистецтва Ви знаєте?
60. Що відноситься до художньої культури?
61. Що символізувала у давніх слов’ян Берегиня?
62. Хто вперше описав походження слов’ян ?
63. Кого з героїв старослов’янського епосу вважають засновниками Києва?
64. На Русі йому було присвячено багато храмів, а також він був охоронцем Києва:
65. Першою кам’яною спорудою Київської Русі була:
66. Хто заснував Києво-Печерський монастир?
67. Хто такі дидакалі?
68. Перша в Україні вища школа – це:
69. Хто вважається засновником Запорізької Січі?
70. Які часи в Україні називають добою Бароко?
71. Що таке вертеп?
72. Хто з українських композиторів був вихованцем Києво-Могилянської академії?
73. Про що розповідав героїчний епос – думи та історичні пісні?
74. Який архітектурний стиль ліг в основу побудови Українського драматичного театру ім. І.Франка?
75. Назвіть творця першої української професійної театральної трупи:
76. Хто автор першої української національної опери “Запорожець за Дунаєм”?
77. Хто був першим президентом Української Академії наук?
78. Що стало провідною темою в українському живописі воєнних років?
79. Яку назву отримав стиль в архітектурі у другій половині 40-х років?
80. Гребінь із Солохи та пектораль з Товстої могили є шедеврами:
81. Ранньою релігією у стародавніх слов’ян був:
82. Який із творів доби Київської Русі є оригінальним твором?:
83. Хто був першим ректором Острозької академії?
84. Найвизначнішою літературною пам’яткою Галицько-Волинської Русі є:
85. Граматика, діалектика, риторика, геометрія, музика, астрономія, арифметика – це:
86. Хто є автором фільмів “Звенигора”, “Арсенал”. “Земля” та ін.?
87. Хто є автором творів “Маруся Чурай”, “Берестечко” та ін.?
88. Звідки в Київську Русь прийшло мистецтво мозаїки?
89. Кого називають «українським Сократом»?
90. Формуванню національної самосвідомості українців у першій половині XIX ст. сприяла діяльність:
91. У якому році XX ст. в Україні було ліквідовано університети?
92. Назвіть українських скульпторів-модерністів поч. XX ст.:
93. Хто з композиторів написав національний український гімн «Ще не вмерла Україна»?
94. Кого із князів на Русі називали «тестем Європи»?
95. Назвіть нову столицю Української держави після зруйнування Запорізької Січі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Історія України: Навчальний підручник/ за ред. В. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
2. Ісакова Н.П. Історія України (в схемах і таблицях): Навч. посіб. Київ: Аграрна освіта, 2005. 204 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / за ред. І.Г.Передерій. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 274 с.
4. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ.: Кондор, 2010.360 с.
5. Зотов В. М. Українська та зарубіжна культура. Словник культурологічних термінів: навч. посіб. Київ. : ЦУЛ, 2009. 264 с.
6. Історія української культури: курс лекцій. / заг. ред. д-ра іст. наук С.О. Костилюєвої. – Київ.: НТУУ „КПІ”, 2010. 317с.
7. Греченко В. А. Історія світової та української культури з тестовими завданнями : довідник для школярів та студентів. Київ. : Літера ЛТД, 2009. 416 с.

Додаткова література

1. Акимович Є. О. Українська культура в історичному вимірі (IX-XVII ст.). Одеса : Маяк, 2009. 496 с.
2. Виткалов В. Українська культура в добу глобалізації. Лекції. Київ : Вища шк., 2010. 463 с.
3. Бондар А. Історія Першої Білоцерківської гімназії в особах. Біла Церква: Вид.: Пшонківський О.В., 2012. 128 с.
4. Висоцький О.Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. –130 с
5. Л. Л. Ордіна, О. В. Ярмола. Формування ціннісних орієнтацій студентів у культуротворчому середовищі закладу вищої освіти. «ScienceRise: Pedagogical Education» № 4(24)2018 Index Copernicus – с. 9-16.
6. Ордіна Л. Л. Історико-стильовий підхід як дійовий чинник пізнання українського мистецтва в закладах вищої освіти з використанням хмарної платформи Zoom / Л. Л. Ордіна // Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні: лінгвістичний, правовий та психолого-педагогічний аспекти : матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (БНАУ, 25-26 березня 2021 р.). Біла Церква, 2021.
7. Ордіна Л.Л. Реалізація творчих здібностей здобувачів вищої освіти у процесі організації самостійної роботи/ Impatto dell'innovazione sulla scienza: aspetti fondamentali e applicati: Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della Conferenza scientifica e pratica internazionale (T. 2), 26 giugno 2020, Verona, Italia: Piattaforma scientifica europea.
8. Ордіна Л.Л. Вплив українського мистецтва на розвиток естетичної культури студентів у закладах вищої освіти / Л. Л. Ордіна // Академічні студії. Сер. «Педагогіка». - 2021. - Вип. 3, Ч. 2. - С. 46-50. DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.7>
9. Ордіна Л.Л. Історико-педагогічний аналіз формування культурного середовища закладу вищої освіти// «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Техніка», Серія «Фізико-математичні

науки»): журнал. 2022. No 5(5) 2022. С. 366-376 [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5\(5\)-366-376](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-5(5)-366-376)

10. Ордіна Л. Л. Естетична спрямованість освіти і виховання в Києво-Могилянській академії Х\II ст./ Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Інноваційні психолого-педагогічні, лінгвістичні та правові засади аграрної науки в умовах міжкультурної аграрної комунікації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 21 жовтня 2021 р. м. Білоцерківський НАУ. Біла Церква. с. 12-13.
11. Ордіна Л. Л. Діяльність УПА у Другій світовій війні: бій під Гурбами (21-25 квітня 1944 р.) / Л. Л. Ордіна // Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (БНАУ, 14 квітня 2022 р.). – Біла Церква, 2022. – С. 9-10.
12. Історія і культура України. Методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни здобувачами вищої освіти екологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура» / Л.Л. Ордіна. - Біла Церква: БНАУ, 2022.40 с.

Адреси сайтів в INTERNET

1. http://ebk.net.ua/Book/cultural_science/zakovich_kulturologiya/zmist.htm
2. <http://uchebникfree.com/page/istkulturi/ist/ist-7--idz-ax237.html>
3. <http://nkckhust.dyndns.org/elibrary/library/books/40436/maket.pdf>
4. <http://textbooks.net.ua/content/category/44/66/50/>